

Depresyon ve Kaygının Yordayıcısı Olarak Mizaç ve Karakter Boyutları

Simge Karakaş
İzmir

Haluk Arkar
Ege Üniversitesi

Özet

Kişilik ile depresif duygudurum ve kaygı arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Bu çalışmada, Cloninger'in yedi boyutlu psikobiyolojik kişilik kuramı bağlamında, Beck Depresyon Envanteri (BDE) ile ölçülen duygudurum ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri (DSKE) ile ölçülen kaygı ile Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ile ölçülen dört mizaç ve üç karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini, Mizaç ve Karakter Envanteri, Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri uygulanan, depresyon ve kaygı bozukluğu geliştirme riski taşıdığı düşünülen 241 çalışan gençten oluşmuştur. BDE, DSKE ve MKE ölçek ve altölçekleri ile korelasyonlar hesaplanmıştır. Depresyonun ve kaygının yordayıcı değişkenlerini belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. LISREL programı kullanılarak, depresyon, kaygı ve kişilik boyutları arasındaki ilişkileri sınamak için yapısal eşitleme analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu depresyon ve kaygı ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme karakter boyutu ile negatif korelasyon göstermiştir. Yüksek "Kendini Yönetme" ve düşük "Zarardan Kaçınma" muhtemelen depresif duygudurum/ depresif bir bozukluk veya bir kaygı bozukluğu geliştirmeye karşı dayanıklılığı sağlayan faktörler olarak düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kişilik, depresif duygudurum, kaygı, BDE, DSKE, MKE

Abstract

The relationships between depressive mood and anxiety and personality are highly complex. The purpose of the present study was to explore the relations between depressive mood and anxiety and personality characteristics in the context of Cloninger's seven-factor psychobiological model of temperament and character. More specifically, the present study investigated the relationship between the Temperament and Character Inventory (TCI) and the Beck Depression Inventory (BDI) and State Trait Anxiety Inventory (STAI) in a sample of 241 working adolescents who have a risk developing depression and anxiety disorders. Correlations with the TCI and the BDI and the STAI were computed. To identify the predictor variables of depression and anxiety the stepwise multiple regression analysis was performed. Using LISREL, relationships were examined between personality dimensions, depression, a latent variable with two indicators (cognitive and somatic-affective) and anxiety, a latent variable with two indicators (state and trait). The analyses showed that personality scales Harm Avoidance and Self-Directedness correlated significantly with depression and anxiety. High "Self-Directedness" and low "Harm Avoidance" are probably protective factors against the development of depressive mood/ a depressive disorder or an anxiety disorder.

Key words: Personality, depressive mood, anxiety, BDI, STAI, TCI

Depresif duygudurum ve kaygı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki, yıllardır kişilik psikolojisi ve kişilik psikopatolojisi bağlamında tartışılmaktadır (Chodoff, 1972; Cloninger, Bayon ve Svrakic, 1998; Svrakic, Przybeck ve Cloninger, 1992). Birçok çalışmada (örneğin, Watson ve Clark, 1992), kişilik ve duygudurum ölçümleri arasındaki ilişkiye bakılarak, kişilik ile duygudurum bozuklukları arasındaki bağlantının doğası araştırılmıştır. Genel olarak, kişilik ile depresyon arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır (Akiskal, Hirschfeld ve Yerevanian, 1983). Bu konuda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır: Kişilik özellikleri kişiyi depresyona yatkın hale getirebilir; depresyon geçirildikten sonra kişilik değişebilir; kişilik bir depresif bozukluğun klinik görünümünü değiştirebilir; ve son olarak kişilik bir depresif bozukluğun klinik olmayan gösterimi (subclinical manifestation) olarak ele alınabilir (Akiskal, Hirschfeld ve Yerevanian, 1983).

Cloninger, kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak için, genel bir psikobiyojik kuram geliştirmiştir (Cloninger, 1987; Cloninger, Svrakic ve Przybeck, 1993). Bu kişilik kuramı, genetik olarak birbirinden bağımsız, yaşam boyunca orta düzeyde durağan, sosyo-kültürel etkiler karşısında değişmez oldukları ve algısal bellekte kavramöncesi yanlılıkları içerdikleri varsayılan dört mizaç boyutunu (Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme) ve yetişkinlikte olgunlaştıkları ve kendilik kavramları hakkında içgörü öğrenmesi ile kişisel ve sosyal etkinliği etkiledikleri varsayılan üç karakter boyutunu (Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma) içermektedir.

Mizaç boyutları, yenilik, tehlike veya ceza ve ödül'e yanıt olarak çağrışımsal öğrenmedeki bireysel farklılıklara göre tanımlanmaktadır. Mizaç faktörlerinden biri, yenilik arayışı (novelty seeking), yeniliğe yanıt olarak sık araştırmacı aktivite, dürtüsel karar verme, ödül alma olasılığı belirlediğinde aşırılık ve taşkınlık, çabuk kolay sinirlenme ve engellenmeden aktif kaçınma gibi davranışların etkinleşmesindeki veya başlamasındaki bir kalıtsal eğilimdir. İkinci mizaç faktörü, zarardan kaçınma (harm avoidance), gelecekte olabilecek sorunlar için kötümser endişeler, belirsizlik korkusu ve yabancıardan utanma gibi pasif kaçınan davranışlar ve kolayca yorulma gibi davranışların ketlenmesinde veya durdurulmasındaki bir kalıtsal yanlılıktır. Üçüncü mizaç faktörü, ödül bağımlılığı (reward dependence), kendini aşırı duygusalılık, sosyal bağımlılık ve diğerlerinin onayına bağımlılık gibi gösteren davranışların devamlılığı ve sürekliliğindeki bir kalıtsal eğilimdir. Önceleri ödül bağımlılığının bileşenlerinden biri olarak düşünülen, dördüncü mizaç faktörü, sebat etme (persistence), engellenme, yorgunluk ve aralıklı pekiştirilmeye rağmen davranışın sürekliliğindeki bir kalıtsal yanlılıktır. Mizaç boyutları özgül bir merkezi monoaminerjik sistem aktivitesi ile korelasyon göstermektedir: Yenilik Arayışı düşük dopaminerjik ak-

tivite ile, Zarardan Kaçınma yüksek serotonerjik aktivite ile, ve Ödül Bağımlılığı düşük noradrenerjik aktivite ile (Cloninger, 1986; 1987).

Karakter, içgörü öğrenmesi ve kendimiz, diğer insanlar ve diğer nesnelere hakkındaki kavramlarımıza dayalı olarak, gönüllü hedefler ve değerlerdeki bireysel farklılıklara karşılık gelmektedir. Kendilik kavramlarının üç yönü, bir kişinin kendini ne ölçüde bir otonom kişi [Kendini Yönetme (Self-directedness)], toplumun entegre bir parçası [İş Birliği Yapma (Cooperativeness)] ve evrenin bütünleşmiş bir parçası [Kendini aşma (Self-transcendence)] olarak tanımladığına göre farklılaşmaktadır (Cloninger, Svrakic ve Przybeck, 1993).

Cloninger ve arkadaşları, Cloninger'in psikobiyojik kişilik kuramına dayalı olarak, kişiliğin yedi boyutunu ölçen, Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory; TCI) adı verilen kapsamlı bir ölçüm aracı geliştirdiler (Cloninger ve ark., 1993; 1994). Mizaç ve Karakter Envanteri dört mizaç ve üç karakter özelliğini değerlendirmektedir. Psikolojik ve psikiyatrik araştırma ve uygulamaların farklı alanlarında uluslararası olarak kullanımı son 10 yıl içinde büyük bir artış göstermiştir.

Psikobiyojik kişilik kuramına dayalı olarak yapılan çalışmalarda, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ile Kendini Yönetme karakter boyutu, klinik (Brown ve ark., 1992; Joffe ve ark., 1993; Kristensen ve ark., 2009; Marchesi ve ark., 2008; Richter, Eisemann ve Richter, 2000; Richter, Polak ve Eisemann, 2003; Svrakic, Przybeck ve Cloninger, 1992; Wachleski ve ark., 2008) ve klinik olmayan (Cheung ve Oldeheaver, 2006; Jylha ve ark., 2006; Matsudaira ve ark., 2006; Peirson ve Heuchert, 2001; Richter, Eisemann ve Richter, 2000; Trouillet ve Gana, 2008) örneklerde depresyon ya da depresif duygudurum ve kaygı ile tutarlı bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Zarardan Kaçınma ölçeğinden yüksek puan almak çeşitli psikiyatrik bozuklukların genel bir özelliği gibi görünmektedir (Bullik ve ark., 1995; Fossati ve ark., 2001; Lyoo ve ark., 2001; Arkar, 2008; Nylander ve ark., 1996).

Bu çalışmanın amacı, Cloninger'in psikobiyojik kişilik kuramı bağlamında duygudurum ve kaygı boyutları ile mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi, ilk kez bir Türk örneğinde, değerlendirmektir. Daha özgül olarak, Mizaç ve Karakter Envanteri ile Beck Depresyon Envanteri ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın örnekleme olarak depresyon ve kaygı bozuklukları açısından risk taşıdıkları düşünülen çalışan gençler (çıraklar) seçilmiştir. Çalışan gençlerle yapılan çalışmalar (Canbaz ve ark., 2005; Öner ve ark., 2004; Sütuluk ve ark., 2005), bu gençlerin aynı yaş grubundaki gençlerle kıyaslandığında depresyon ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Yöntem

Örneklem

Çalışmanın örneklemini, haftanın bir günü mesleki eğitim merkezinde (kuaför-berber, torna-tesviye, mobilya, oto-kaporta, elektrik, konfeksiyon, mobilya ve otomotor) öğrenim gören ve diğer günlerde bir iş yerinde çalışan 241 gençten oluşmuştur. Bu katılımcıların 81'i kadın ve 160'ı ise erkektir ($Ort_{yas} = 17.5$, $S = 1.14$, $ranj = 16-21$). Eğitim durumu açısından, katılımcıların büyük bir çoğunluğu ortaokul mezunudur (ilkokul, % 2; ortaokul, % 88; lise, % 9). Çoğu düşük gelir düzeyine sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory; TCI). Envanter, doğru/yanlış olarak doldurulan 240 maddeden oluşan, kendi bildirim tarzı bir ölçektir. Cloninger'in psikobiyojik kişilik kuramına dayalı olarak, dört mizaç ve üç karakter boyutunu ölçmektedir. Onikisi mizaç [Keşfetmekten heyecan duyma (YA1), Dürtüsellik (YA2), Savurganlık (YA3), Düzensizlik (YA4), Beklenti Endişesi (ZK1), Belirsizlik korkusu (ZK2), Yabancılardan çekinme (ZK3), Çabuk yorulma (ZK4), Duygusalılık (ÖB1), Bağlanma (ÖB3), Bağımlılık (ÖB4), Sebat etme (SE)] ve 13'ü karakter (Sorumluluk alma (KY1), Amaçlılık (KY2), Beceriklilik (KY3), Kendini kabullenme (KY4), Uyumlu ikincil huylar (KY5), Sosyal onaylama (İY1), Empati duyma (İY2), Yardımseverlik (İY3), Acıma (İY4), Erdemlilik (İY5), Kendilik kaybı (KA1), Kişiler ötesi özdeşim (KA2) ve Manevi kabullenme (KA3)] olmak üzere, 25 altölçekten (lower-order) ve 7 (higher-order) ölçekten oluşmaktadır. Ölçekler altölçeklerin toplamından oluşmaktadır (örn., $YA = YA1 + YA2 + YA3 + YA4$). Psikometrik özelliklerini ve klinik kullanımını destekleyen ampirik veriler Arkar ve arkadaşları (2005) ve Köse ve arkadaşları (2004) tarafından bildirilmiştir. Çalışmanın örnekleminde hesaplanan Cronbach Alfa değerleri; YA için 0.41, ZK için 0.70, ÖB için 0.48, SE için 0.34, KY için 0.64, İY için 0.71 ve KA için 0.69'dur.

Beck Depresyon Envanteri. BDE depresyonda görülen vejetatif, duygusal, bilişsel ve güdusel belirtileri ölçen, 21 madde içeren bir ölçektir. 21 maddenin herbiri, depresyona özgü bir davranışsal örüntüyü belirlemekte ve azdan çoğa doğru giden (0-3), dört seçeneği olan kendini değerlendirme cümlelerini içermektedir. Psikiyatri hastalarında ve normal örneklemlerde depresif belirtilerin şiddetini değerlendirmede dünyada en yaygın olarak kullanılan araçlardan biridir.

Ülkemizde, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları Hisli (1988; 1989), Tegin (1987) ve Aydın ve Demir (1989) tarafından çalışılan BDE, çeşitli araştırmalarda ve klinik uygulamalarda kullanılmaktadır. Yakın zamanda, Arkar

ve Şafak (2004) 354 psikiyatri hastasının oluşturduğu klinik bir örnekleme BDE'nin faktör yapısını araştırmışlardır. Bilişsel belirtileri değerlendiren (12 madde) ilk faktör ve somatik-afektif belirtileri değerlendiren (9 madde) ikinci faktörden oluşan bir iki-faktörlü çözümü önermişlerdir. İki faktör, örnekleme'deki toplam varyansın % 42.6'sını açıklamaktadır. Tüm örnekleme'de, BDE'nin Cronbach alfa değeri 0.90, bilişsel boyutun Cronbach alfa değeri 0.87 ve somatik-afektif boyutun Cronbach alfa değeri 0.76 olarak bulunmuştur.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri. DSKE, kişinin kendi kendini değerlendirdiği, 20'şer maddelik iki formdan oluşan bir ölçektir. İlk form, bireyin doldurduğu anda ve koşulda nasıl hissettiğini içeren sorulardan oluşmakta ve durumluk kaygı düzeyini ölçmektedir. İkinci form, bireyin genelde nasıl hissettiğini sorgulayan sorulardan oluşmakta ve sürekli kaygı düzeyini ölçmektedir. Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Öner ve LeCompte tarafından (1983) bildirilmiştir.

İşlem

Katılımcılara yukarıda anılan ölçüm araçları tek tek uygulanmıştır. Olası bir sıra etkisini gidermek için Mizaç ve Karakter Envanteri, Beck Depresyon Envanteri ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanterinin sıraları sistematik olarak değiştirilmiştir. Ölçeklerin başına gerekli yönergeler verilmiştir. Anketin ilk sayfasında çalışma ile ilgili genel bir giriş, çalışmacının adresi ve katılımın gönüllülük esasına dayandığına dair bilgi vardır. Bu sayfa, aynı zamanda, demografik özelliklere ilişkin soruları da içermiştir.

Veri analizi olarak, Mizaç ve Karakter Envanterinin yedi ölçeği, Beck Depresyon Envanterinin bilişsel boyut ve somatik-afektif boyut puanları ile Durumluk Sürekli Kaygı Envanterinin durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Mizaç ve karakter özelliklerinin depresyon ve kaygıyı yordama derecelerini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, mizaç ve karakter özellikleri ile depresyon ve kaygı arasındaki ilişki yapısal eşitleme modeli kullanılarak sınanmıştır.

Bulgular

Katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri ölçek ve altölçek, Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri durumluk ve sürekli kaygı ve Beck Depresyon Envanteri toplam, bilişsel boyut ve somatik-afektif boyut puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Beck Depresyon Envanteri, Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri ve Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Ortalama ve Standart Sapmaları

	<i>Ort.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>S</i>
Beck Depresyon Envanteri				
BDE toplam	17.28	.00	46.00	9.96
BDE Bilişsel	9.58	.00	29.00	6.78
BDE Somatik-Afektif	7.69	.00	19.00	4.11
Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri				
Durumluk	40.97	20.00	70.00	10.44
Sürekli	46.18	24.00	77.00	8.35
Mizaç ve Karakter Envanteri				
Ölçekler				
Yenilik Arayışı (YA)	19.74	10.00	31.00	3.99
Zarardan Kaçınma (ZK)	16.43	2.00	33.00	5.12
Ödül Bağımlılığı (ÖB)	13.35	4.00	21.00	3.07
Sebat Etme (SE)	5.20	1.00	8.00	1.56
Kendini Yönetme (KY)	24.19	13.00	38.00	5.02
İş Birliği Yapma (İY)	25.55	12.00	38.00	5.32
Kendini Aşma (KA)	19.94	9.00	31.00	4.84
Altölçekler				
Keşfetmekten heyecan (YA1)	6.13	1.00	10.00	1.69
Dürtüsellik (YA2)	4.34	1.00	9.00	1.55
Savurganlık (YA3)	4.46	.00	9.00	2.03
Düzensizlik (YA4)	4.80	.00	9.00	1.64
Beklenti endişesi (ZK1)	5.32	.00	11.00	2.14
Belirsizlik korkusu (ZK2)	3.59	.00	7.00	1.69
Yabancılardan çekin (ZK3)	3.47	.00	8.00	1.76
Çabuk yorulma (ZK4)	4.04	.00	11.00	1.86
Duygusallık (ÖB1)	6.97	1.00	10.00	1.81
Bağlanma (ÖB3)	4.15	1.00	8.00	1.58
Bağımlılık (ÖB4)	2.23	.00	5.00	1.38
Sorumluluk alma (KY1)	3.96	.00	8.00	1.71
Amaçlılık (KY2)	4.92	1.00	8.00	1.54
Beceriklilik (KY3)	2.94	.00	5.00	1.19
Kendini kabullenme (KY4)	4.92	.00	10.00	2.12
Uyumlu ikincil huylar (KY5)	7.46	3.00	12.00	1.84
Sosyal onaylama (İY1)	5.53	1.00	8.00	1.57
Empati duyma (İY2)	4.09	.00	7.00	1.26
Yardımsızlık (İY3)	4.09	1.00	8.00	1.28
Acıma (İY4)	6.08	.00	10.00	2.81
Erdemlilik (İY5)	5.76	1.00	9.00	1.58
Kendilik kaybı (KA1)	7.27	1.00	17.00	2.24
Kişiler ötesi özdeşim (KA2)	5.48	1.00	9.00	1.83
Manevi kabullenme (KA3)	7.19	2.00	12.00	2.16

Mizaç ve Karakter Envanteri, Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri Boyut ve Alt Boyutlarının Birbirleriyle Korelasyonları

Depresif duygudurum ve kaygı ile mizaç ve karakter arasındaki ilişkiyi görmek için, Mizaç ve Karakter Envanteri ölçekleri ile Beck Depresyon Envanteri bilişsel boyut puanı ve somatik-afektif boyut puanı ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri puanları arasında Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir. Beck Depresyon Envanteri bilişsel boyut puanı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ve Kendini Aşma karakter boyutu ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme karakter boyutu ile negatif korelasyon göstermiştir. Somatik-afektif boyut Kendini Aşma ile korelasyon göstermemiştir. Zarardan Kaçınma ($r = .34$) ve Kendini Yönetme ($r = -.27$) ile olan korelasyon katsayıları da bilişsel boyuta göre daha düşüktür.

sız değişkenlerin stepwise girişini kullanan çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Mizaç ve Karakter Envanteri’nin 4 mizaç boyutu (Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme) ve 3 karakter boyutu (Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma ve Kendini Aşma) yordayıcı değişkenler olarak analize girmiştir. Anlamlı yordayıcılara ilişkin veriler Tablo 3’de verilmiştir.

Bilişsel depresyonu, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ve Kendini Yönetme karakter boyutu yordamıştır. Yani, bilişsel depresyonun yüksek oluşu, zarardan kaçınma özelliklerinin yükselmesi, kendini yönetme özelliklerinin azalmasıyla ilgilidir. Bu iki değişken bilişsel depresyondaki varyansın yüzde 24’ünü açıklamıştır. Somatik-afektif depresyonu, Zarardan Kaçınma, Ödül bağımlılığı ve Sebat Etme mizaç boyutları ve Kendini Yönetme karakter boyutu yordamıştır. Yani, somatik-afektif depresyonun yüksek oluşu, zarardan kaçınma ve

Tablo 2. Mizaç ve Karakter Envanteri, Beck Depresyon Envanteri ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri Ölçeklerinin Birbirleriyle Korelasyonları

	BDE Bilişsel	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. BDE Som	.65**									
2. DSKE Sürekli	.60**	.43**								
3. DSKE Durumluk	.49**	.42**	.55**							
4. Yenilik Arayışı	.01	-.02	-.02	.04						
5. Zarardan Kaçınma	.45**	.34**	.57**	.40**	-.16*					
6. Ödül Bağımlılığı	-.04	-.13	.04	-.08	.00	.00				
7. Sebat Etme	-.02	.10	-.05	-.01	-.20**	-.14*	.15*			
8. Kendini Yönetme	-.33**	-.27**	-.40**	-.32**	-.08	-.32**	-.07	.04		
9. İş Birliği Yapma	-.04	-.02	-.02	-.11	-.23**	-.01	.46**	.22**	.23**	
10. Kendini Aşma	.19**	.10	.27**	.04	.07	.08	.20**	.13*	-.34**	.10

Durumluk kaygı puanı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ($r = .40$) ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme karakter boyutu ($r = -.32$) ile negatif korelasyon göstermiştir. Sürekli kaygı puanı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ($r = .57$) ve Kendini Aşma karakter boyutu ($r = .27$) ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme karakter boyutu ($r = -.40$) ile negatif korelasyon göstermiştir.

Regresyon Analizleri

Bilişsel depresyon, somatik-afektif depresyon, durumluk kaygı ve sürekli kaygıyı yordamak için, bağımlı

sebat etme özelliklerinin yükselmesi, kendini yönetme ve ödül bağımlılığı özelliklerinin azalmasıyla ilgilidir. Bu dört değişken somatik-afektif depresyondaki varyansın yüzde 18’ini açıklamıştır. Durumluk kaygıyı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ve Kendini Yönetme karakter boyutu yordamıştır. Yani, durumluk kaygının yüksek oluşu, zarardan kaçınma özelliklerinin yüksek oluşu ve kendini yönetme özelliklerinin düşük oluşu ile ilgilidir. Bu iki değişken durumluk kaygıdaki varyansın yüzde 20’sini açıklamıştır. Sürekli kaygıyı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ve Kendini Yönetme ve Kendini Aşma karakter boyutları yordamıştır. Diğer bir ifadeyle, sürekli

Tablo 3. Çoklu Regresyon Analizi ile Elde Edilen Anlamlı Yordayıcılar

	Çoklu R	R ²	B	β	Std. Hata	F	R ² _{deg.}	F _{deg.}	sd	F _{deg.} anlam
Bağımlı	Değişken:	Bilişsel	Depresyon							
Yordayıcılar										
Zarardan Kaçınma	0.45	0.20	0.59	0.45	6.08	59.64*	0.20	59.65	1, 239	.000
Kendini Yönetme	0.49	0.24	-0.28	-0.21	5.94	37.38*	0.04	12.29	1, 238	.001
Sabit			-0.14							
Bağımlı	Değişken:	Somatik -	Afektif	Depresyon						
Yordayıcılar										
Zarardan Kaçınma	0.34	0.11	0.27	0.34	3.88	30.67*	0.11	30.67	1, 239	.000
Kendini Yönetme	0.38	0.14	-0.14	-0.17	3.82	19.55*	0.03	7.59	1, 238	.006
Sebat Etme	0.40	0.16	0.40	0.15	3.78	15.48*	0.02	6.45	1, 237	.012
Ödül Bağımlılığı	0.43	0.18	-0.19	-0.14	3.75	13.20*	0.02	5.49	1, 236	.020
Sabit			3.24							
Bağımlı	Değişken:	Durumluk	Kaygı							
Yordayıcılar										
Zarardan Kaçınma	0.40	0.16	0.82	0.40	9.58	46.01*	0.16	46.01	1, 239	.000
Kendini Yönetme	0.45	0.20	-0.45	-0.21	9.36	30.30*	0.04	12.40	1, 238	.001
Sabit			27.52							
Bağımlı	Değişken:	Sürekli	Kaygı							
Yordayıcılar										
Zarardan Kaçınma	0.57	0.33	0.94	0.57	6.86	117.28*	0.33	117.28	1, 239	.000
Kendini Yönetme	0.62	0.38	-0.40	-0.24	6.61	72.94*	0.05	19.52	1, 238	.000
Kendini Aşma	0.64	0.40	0.29	0.17	6.49	53.64*	0.02	9.70	1, 237	.002
Sabit			30.80							

* $p < .001$

kaygının yüksek oluşu, zarardan kaçınma ve kendini aşma özelliklerinin yükselmesi, kendini yönetme özelliklerinin azalmasıyla ilgilidir. Bu üç değişken sürekli kaygıdaki varyansın yüzde 40'ını açıklamıştır.

Yapısal Eşitleme Analizi

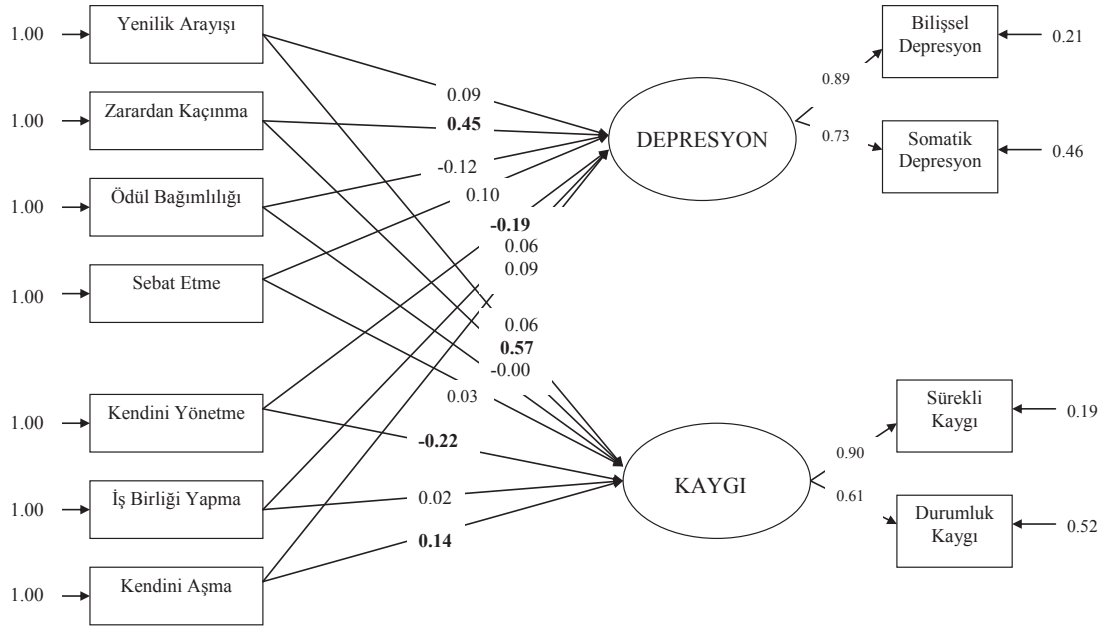
LISREL programı kullanılarak, kişilik boyutları (Zarardan Kaçınma, Yenilik Arayışı, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Aşma) ile depresyon, iki göstergeli örtük bir değişken (somatik-afektif depresyon ve bilişsel depresyon) ve kaygı, iki göstergeli örtük bir değişken (sürekli kaygı ve durumluk kaygı) arasındaki ilişkiler sınanmıştır.

Analiz sonuçları [$\chi^2 (37, N = 241), = 84.50, p < 0.0001, RMSEA = 0.07, GFI = 0.93, AGFI = 0.92, CFI = 0.91$] zarardan kaçınma mizaç boyutunun (standardize katsayı = 0.45, $t = 6.67$) pozitif yönde ve kendini yönetme karakter boyutunun (standardize katsayı = -0.19, $t =$

-2.73) negatif yönde anlamlı olarak depresyonu yordadığını göstermiştir. Kaygı, zarardan kaçınma (standardize katsayı = 0.57, $t = 9.49$) ve Kendini Aşma (standardize katsayı = 0.14, $t = 2.29$) mizaç boyutları tarafından pozitif, kendini yönetme karakter boyutu (standardize katsayı = -0.22, $t = -3.47$) tarafından ise negatif yönde ve anlamlı olarak yordanmıştır (bkz., Şekil 1). Yani, zarardan kaçınma arttıkça ve kendini yönetme azaldıkça depresyon artmaktadır. Benzer şekilde, zarardan kaçınma ve kendini aşma arttıkça ve kendini yönetme azaldıkça kaygı artmaktadır.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı, Mizaç ve Karakter Envanteri ile ölçülen, Cloninger'in çok boyutlu kişilik kuramı ile depresif duygudurum ve kaygı arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Bilişsel ve somatik-afektif belirtilere göre

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Analizi Standardize Katsayılar

depresif duygudurumun çeşitli alanları Beck Depresyon Envanteri'nin faktörleri olarak ele alınmıştır. Mizaç ve karakter boyutlarının depresyon ve kaygı ile ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla korelasyon, yordayıcılıklarının değerlendirilmesi amacıyla regresyon ve yapısal eşitleme analizleri yapılmıştır. Yapılan üç analizin de ortak bulgusu, Zarardan Kaçınma mizaç boyutunun depresyon ve kaygı ile pozitif yönde, Kendini Yönetme karakter boyutunun negatif yönde ilişkili olduğudur. Bir başka deyişle, Zarardan Kaçınma özelliklerinin yüksek oluşu ve Kendini Yönetme özelliklerinin düşük oluşu depresyon ve kaygının yüksek oluşu ile ilişkilidir.

Birçok çalışmada (Brown ve ark., 1992; Joffe ve ark., 1993; Peirson ve Heuchert, 2001; Richter, Eisemann ve Richter, 2000; Richter, Polak ve Eisemann, 2003; Svrakic, Przybeck ve Cloninger, 1992) bulunduğu gibi, bu çalışmada da Zarardan Kaçınma ve Kendini Yönetme'nin, hem boyutsal olarak hem de altölçekler seviyesinde, depresif duygudurumun ve kaygının şiddeti ile kuvvetli bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar bu kişilik özelliklerinin önemini göstermektedir. Yüksek "Kendini Yönetme" (olgun, güçlü, kendine yeten, sorumlu, güvenilir, hedef yönelimli, yapıcı, etkin olma, yüksek benlik saygısı ve kendine güven, davranışları bireysel olarak seçilmiş, gönüllü hedeflere yön-

lendirme - Cloninger ve ark., 1994) ve düşük "Zarardan Kaçınma" (çoğu insanın endişeleneceği ortamlarda bile, kaygısız, rahat, cüretkar, cesur, sakin ve iyimser olma, çoğu sosyal ortamlarda sempatik, gözüpek ve kendinden emin olma, enerji seviyesi yüksek, dinamik, canlı ve güçlü - Cloninger ve ark., 1994) muhtemelen depresif duygudurum ya da depresif veya anksiyöz bir bozukluk geliştirmeye karşı dayanıklılığı sağlayan faktörler oldukları düşünülmektedir. Düşük Kendini Yönetmenin, yüksek Zarardan Kaçınma ile birleşimi, kişiyi depresif bir duygudurum geliştirmeye yatkın hale getirebileceği akla gelmektedir.

Mizaç ve karakter boyutları ile kaygı belirtileri arasındaki ilişkiyi sınanan çalışmalar ilginç bulgular elde etmiştir. Örneğin, Kristensen, Mortensen ve Mors (2009) mizaç ve karakter boyutları ile kaygının farklı bedensel belirtileri arasında ilişki bulmuşlardır. Çeşitli kaygı bozukluğu tanısı (sosyal fobi, panik bozukluk gibi) almış katılımcıları Mizaç ve Karakter Envanteri kullanarak beş farklı gruba (kalp ve solunumla ilgili olanlar, mide ve bağırsakla ilgili olanlar, otonom olanlar, başdönmesi ve tansiyon) ayırmışlardır. Zarardan Kaçınma ve Yenilik Arayışı mizaç boyutları ve Kendini Yönetme karakter boyutu kaygı belirtileriyle ilişkili bulunmuştur. Panik bozukluk, major depresyon ve her iki bozukluğa da sa-

hip kişilerle yapılan bir başka çalışmada (Ampollini ve ark., 1999), panik bozukluk ve major depresyon tanılı kişilerde Zarardan Kaçınma puanlarının yüksek olduğu, ancak her iki bozukluğu da gösteren kişilerde daha da yüksek olduğu bulunmuştur. Mizaç ve Karakter Envanteri ile değerlendirilen 135 panik bozukluk tanılı kişi ile herhangi bir psikiyatrik tanı almamış 135 kişinin karşılaştırıldığı bir çalışmada (Wachleski ve ark., 2008), panik bozukluk hastalarının yüksek Zarardan Kaçınma ve düşük Kendini Yönetme puanları aldıkları bildirilmiştir. Marchesi ve arkadaşları (2008) panik bozukluk tanılı hastalarda bir yıllık farmakolojik tedavi sonrasında kişilik özelliklerinin değişip değişmediğini araştırmışlardır. 65 panik bozukluk tanılı kişi ile 71 sağlıklı gönüllünün katıldığı çalışmada, bir yıllık tedavi sonunda 31 hastanın iyileştiği, 34'ünün belirtilerinde ise gerileme olmadığı, iyileşme göstermeyen hastaların ilk ölçümlerinde sağlıklı gönüllülere göre daha yüksek Zarardan Kaçınma puanları ve daha düşük Sebat Etme, Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma puanları aldıkları görülmüştür. İyileşme gösteren hastaların ise yalnızca Zarardan Kaçınma puanları sağlıklı gönüllülerden yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda, iyileşme gösterenlerin ilk ölçüm Zarardan Kaçınma puanlarının da iyileşme göstermeyenlerin puanlarından daha düşük olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, iyileşme göstermeyen hastalarda bir yıllık farmakolojik tedavinin ardından Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma puanlarının kötüleştiği görülmüştür. Yukarıdaki bulgular bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Yenilik Arayışı, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme ve İşbirliği Yapma kişilik boyutları depresif duygudurumun şiddeti ile ilişkili bulunmamıştır. Bu kişilik boyutları duygudurumdan etkilenmemektedir. Boyutsal olarak ilişkili çıkmamakla birlikte, Yenilik Arayışı'nın iki altölçeği; Keşfetmekten heyecan duyma (NS1) negatif yönde ve Dürtüsellik (NS2) pozitif yönde ilişki göstermiştir. Sebat Etme mizaç boyutu yalnızca somatik-afektif depresyonun yordayıcıları arasında yer almıştır. Elovainio ve arkadaşları (2004) depresyon ve mizaç ve karakter özelliklerini araştırdıkları uzun izlemli çalışmalarında 1576 kişiye dört yıl arayla Mizaç ve Karakter Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri uygulamışlardır. Sonuç olarak, yabancıardan utanma, yorgunluk, aşırı duygusallık ve sebatkarlık mizaç ve mizaç altboyutlarından yüksek puan alan kişilerin depresif belirti geliştirme riskinin yüksek olduğunu bulmuşlar ve Sebat Etme puanlarının depresif belirtilerin gelişimini yordadığını öne sürmüşlerdir. Sebat Etme puanları yüksek olan kişiler çalışkan, hevesli ve mükemmelliyetçidirler. Sebat etmenin uygulanan başa çıkma becerileri ile ilişkili olduğu öne sürülmüştür (Ball ve Ark., 2002). Bununla birlikte, yüksek düzeyde sebatkar kişiler beklenilenden daha başarılı olmak için hırslıdır ve bunun için pek çok fedakarlık yapabilirler. Bu özelliklerin depresif belirtilerin gelişimini etkileyebi-

leceği düşünülebilir. Ödül Bağımlılığı mizaç boyutu da yalnızca somatik-afektif depresyonun yordayıcıları arasında yer almıştır. Elovainio ve arkadaşları (2004) da bu yönde bulgular bildirmiştir. Ödül bağımlılığının önemli bir boyutu olan duygusallığın depresif belirti geliştirme açısından bir risk faktörü olduğu düşünülebilir. Bir diğer uzun izlemli çalışmada, Cloninger, Svrakic ve Przybeck (2006) 631 kişiyi on iki aylık bir süre aralığında, Mizaç ve Karakter Envanteri, bir depresyon ölçeği ve demografik bilgiler formu kullanarak iki kez değerlendirmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda MKE'nin karakter boyutları ile Zarardan Kaçınma mizaç boyutunun depresyon puanlarını yordadığı görülmüştür. Gelecekteki olası depresyonların, yüksek Zarardan Kaçınma, düşük Kendini Yönetme ve yüksek Sebat Etme puanları ile ılımlı düzeyde yordanabileceği öne sürülmüştür. Ancak, en güçlü yordayıcının Kendini Yönetme puanları olduğu belirtilmiştir.

Depresif duygudurumun bilişsel ve somatik-afektif olarak ayrılaştırılması, bilişsel alanın, somatik-afektif alana göre, kişilik özellikleri ile daha fazla bağlantılı olduğuna işaret etmektedir. Kendini Yönetmenin doğası gereği anlamlı olarak bilişsel olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Seçici soyutlama, aşırı genelleştirme, ya hep ya hiç tarzı düşünme, aşırı büyültme/küçültme gibi depresojenik hatalı bilgi işlemenin, içsel ilkeleri eksik olan, olgunlaşmamış, sorumsuz, güvenilir, bir diğer deyişle Kendini Yönetmesi düşük olan, kişilerde görüldüğünü söylemek mantıklı görünmektedir.

Bilişsel davranışçı yaklaşımları temel alan tedavi uygulamalarının, depresif kişilerin sahip oldukları kendilerine, dış dünyaya ve geleceğe ilişkin olumsuz algılamalarını değiştirmeleri ile MKE'nin Kendini Yönetme ölçeği puanlarının artabileceği düşünülebilir. Psikoterapi ve psikofarmakolojik tedavi etkinlik araştırmalarında MKE oldukça umut vaaden, önemli bulgular sağlayabilecek bir araç olarak görünmektedir. Örneğin, Black ve Sheline (1997) depresif bozuklukta başarılı bir ilaç tedavisinin sonunda Kendini Yönetme puanlarının yükselebileceğini bildirmiştir. Tome ve arkadaşları (1997) Mizaç ve karakter Envanteri ile ölçülen mizaç boyutlarının kişinin antidepresan tedaviye yanıtını etkilediğini öne sürmüşlerdir. MKE ile gelecekte yapılacak çalışmalar, karşılaştırma yapabilmek açısından önemli görünmektedir. Bu çalışmalar, ayaktan ve yatan major depresif bozukluk tanılı kişilerin oluşturduğu klinik örneklemeleri ve hiç bir psikolojik/psikiyatrik sorunu olmayan kişilerin oluşturduğu klinik olmayan örneklemeleri içerebilir. Gelecekteki çalışmalar depresif duygudurum ve kaygı ve kişilik arasındaki ilişkiyi cinsiyet farklılıkları ve yaş değişkenini de dikkate alarak incelemelidir. Bunlardan başka, Kendini Yönetme karakter özelliği düşük ve Zarardan Kaçınma mizaç özelliği yüksek olan kişilerin ileride depresyon ve kaygı sorunu yaşayıp yaşamayacakla-

rını sınamak için uzun izlemler (longitudinal) çalışmaları gereklidir.

Çalışmanın sınırlılığı olarak, örneklemin genç ve ağırlıklı olarak kadınlardan oluştuğunu söylemek gerekmektedir. Bu durum, psikobiyolojik kuram açısından kişilik boyutları üzerine etkili olan cinsiyet ve yaş değişkenlerinin etkisini sınamayı ve kontrol etmeyi mümkün kılmamaktadır.

Kaynaklar

- Akiskal, H. S., Hirschfeld, R. M. ve Yerevanian, B.I. (1983). The relationship of personality to affective disorders. *Archives of General Psychiatry*, 40, 801-810.
- Ampollini, P., Marchesi, C., Signifredi, R. ve ark. (1999). Temperament and personality features in patients with major depression, panic disorder, and mixed conditions. *Journal of Affective Disorders*, 52, 203-207.
- Arkar, H. (2008). Cloninger'in mizaç ve karakter boyutları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 115-124
- Arkar, H. ve Şafak, C. (2004). Klinik bir örnekleme Beck Depresyon Envanterinin boyutlarının araştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19, 117-123.
- Arkar, H., Sorias, O., Tunca, Z. ve ark. (2005). Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16, 190-204.
- Aydın, G. ve Demir, A. (1989). ODTÜ öğrencilerinde depresif belirtilerin yaygınlığı. *ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi*, 8, 27-40.
- Black, K. J. ve Sheline, Y. L. (1997). Personality disorder scores improve elective pharmacotherapy of depression. *Journal of Affective Disorders*, 43, 11-18.
- Brown, S. L., Svrakic, D. M., Przybeck, T. R. ve Cloninger, C. R. (1992). The relationship of personality to mood and anxiety states: a dimensional approach. *Journal of Psychiatry Research*, 26, 197-211.
- Ball, S., Smolin, J. ve Shekhar, A. (2002). A psychobiological approach to personality: Examination within anxious outpatients. *Journal of Psychiatric Research*, 36, 97-103.
- Bulik, C. M., Sullivan, P. F., Joyce, P. R. ve Carter, F. A. (1995) Temperament, character, and personality disorder in bulimia nervosa. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 183, 593-598.
- Canbaz, S., Sünter, T. ve Peşken, Y. (2005). Samsun çıraklık eğitim merkezine devam eden çırakların durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.
- Cheung, G. ve Oldeheaver, C. T. (2006). Personality trait of harm avoidance in late-life depression. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 21, 192-194.
- Chodoff, P. (1972). The depressive personality: A critical review. *Archives of General Psychiatry*, 27, 666-673.
- Cloninger, C. R. (1986). A unified biosocial theory of personality and its role in the development of anxiety states. *Psychiatric Developments*, 3, 167-226.
- Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44, 573-588.
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M. ve Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50, 975-990.
- Cloninger, C. R., Przybeck, T. R., Svrakic, D. M. ve Wetzel, R. D. (1994). *The Temperament and Character Inventory (TCI): A guide to its development and use*. St Louis, Missouri, USA: Center for Psychobiology of Personality.
- Cloninger, C. R., Bayon, C. ve Svrakic, D. M. (1998). Measurement of temperament and character in mood disorders: a model of fundamental states as personality. *Journal of Affective Disorders*, 51, 21-32.
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M. ve Przybeck, T. R. (2006). Can personality assessment predict future depression? A twelve-month follow-up of 631 subjects. *Journal of Affective Disorders*, 92, 35-44.
- Elovainio, M., Kivimaki, M., Puttonen, S., Heponiemi, T., Pulkki, L. ve Keltikangas-Jarvinen, L. (2004). Temperament and depressive symptoms: A population-based longitudinal study on Cloninger's psychobiological temperament model. *Journal of Affective Disorders*, 83, 227-232.
- Fossati, A., Donati, D., Donini, M. ve ark. (2001). Temperament, character, and attachment patterns in borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 15, 390-402.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanterinin geçerliliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 118-121.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7, 3-13.
- Joffe, R. T., Bagby, R. M., Levitt, A. J. ve ark. (1993). The Tridimensional Personality Questionnaire in major depression. *American Journal of Psychiatry*, 150, 959-960.
- Jylha, P. ve Isometsa, E. (2006). Temperament, character and symptoms of anxiety and depression in the general population. *European Psychiatry*, 21, 389-395.
- Köse, S., Sayar, K., Ak, İ. ve ark. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, güvenilirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 14, 107-131.
- Kristensen, A. S., Mortensen, E. L. ve Mors, O. (2009). The association between bodily anxiety symptom dimensions and scales of the revised NEO Personality Inventory and The Temperament and Character Inventory. *Comprehensive Psychiatry*, 50, 38-47.
- Lyoo, I. K., Lee, D. W., Kim, Y. S. ve ark. (2001). Patterns of temperament and character in subjects with obsessive-compulsive disorder. *Journal of Clinical Psychiatry*, 62, 637-641.
- Marchesi, C., Panfili, C. D., Cantoni, A., Giannelli, M. R. ve Maggini, C. (2008). Effect of pharmacological treatment on temperament and character in panic disorder. *Psychiatry Research*, 158, 147-154.
- Matsudaira, T. ve Kitamura, T. (2006). Personality traits as a risk factors of depression and anxiety among Japanese students. *Journal of Clinical Psychology*, 62(1), 97-109.
- Nylander, P. O., Schlette, P., Brandström, S. ve ark. (1996). Migraine: Temperament, and character. *Journal of Psychiatric Research*, 30, 359-368.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1983). *Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Öner, S., Buğdaycı, R., Şaşmaz, T., Kurt, Ö. ve Toros, F. (2004). Mersin çıraklık merkezinde depresyon sıklığı ve etkileyen faktörler. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.
- Peirson, A. R. ve Heuchert, J. W. (2001). The relationship between personality and mood: Comparison of the BDI and the TCI. *Personality and Individual Differences*, 30, 391-399.
- Richter, J., Eisemann, M. ve Richter, G. (2000). Temperament and character during the course of unipolar depression among inpatients. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 250, 40-47.

Richter, J., Polak, T. ve Eisemann, M. (2003). Depressive mood and personality in terms of temperament and character among the normal population and depressive inpatients. *Personality and Individual Differences*, 35, 917-927.

Şütöruk, Z., Nazlıcan, E., Azizođlu, A. ve Akbaba, M. (2005). Yüređir ıraklık merkezi öğrencilerinde depresyon sıklığı ve nedenleri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.

Svrakic, D. M., Przybeck, T. R. ve Cloninger, C. R. (1992). Mood states and personality traits. *Journal of Affective Disorders*, 24, 217-226.

Tegin, B. (1987). Depresyonda bilişsel süreçler: Beck modeline göre bir inceleme. *Psikoloji Dergisi*, 6, 116-123.

Tome, M. B., Cloninger, C. R., Watson, J. P. ve Isaac, M. T. (1997). Serotonergic autoreceptor blockade in the reduction

of antidepressant latency: personality variables and response to prooxetine and pindolol. *Journal of Affective Disorders*, 44, 101-109.

Trouillet, R. ve Gana, K. (2008). Age differences in temperament, character and depressive mood: a cross-sectional study. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 15, 266-275.

Wachleski, C., Salum, G. A., Blaya, C., Kipper, C., Paludo, A., Salgado, A. P. ve Manfro, G. G. (2008). Harm avoidance and self-directedness as essential features of panic disorder patients. *Comprehensive Psychiatry*, 49, 476-481.

Watson, D. ve Clark, L. A. (1992). On traits and temperament: general and specific factors of emotional experience and their relation to the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 60, 441-476.

Summary

Temperament and Character Dimensions as Predictors of Depression and Anxiety

Simge Karakaş
İzmir

Haluk Arkar
Ege University

The relationship between depressive mood and anxiety and personality characteristics have been discussed within the context of personality psychology and of psychopathology since many years. Some studies have explored the nature of the association between personality and affective disorders by investigating the relationship between measures of personality and depressive mood. In general, the relation between personality and depression is extremely complex: Personality traits may predispose an individual to depression; the personality can be modified after a depression; the personality can modify the clinical presentation of a depressive disorder; and the personality can be considered like a subclinical manifestation of a depressive disorder (Akiskal et al., 1983).

In order to describe the structure and development of personality, Cloninger and his co-workers developed a general psychobiological model that accounts for both normal and abnormal variation in the two major components of personality, temperament and character (Cloninger, 1987; Cloninger, Svrakic & Przybeck, 1993). Cloninger first concentrated on three biogenetic dimensions of personality and developed the Tridimensional Personality Questionnaire (TPQ) to measure Novelty Seeking, Harm Avoidance, and Reward Dependence. These temperament dimensions were assumed to be genetically homogeneous and independent of one another, moderately stable throughout life, invariant despite social-cultural influences, and to involve preconceptual bias in perceptual memory and habit formation. Novelty Seeking is a heritable tendency to respond to novelty and cues for reward that leads to exploratory activity in pursuit of rewards as well as avoidance of monotony and punishment. Harm Avoidance is a heritable bias to respond to aversive stimuli, leading to learned behavioral inhibition. Reward Dependence is a heritable tendency to respond to rewards and to maintain behaviors previously associated with reward. Variation in each of the three temperament dimensions was supposed to be as-

sociated with a specific central monoaminergic system activity (Cloninger, 1986): Novelty Seeking with low basal dopaminergic activity, Harm Avoidance with high serotonergic activity, and Reward Dependence with low basal noradrenergic activity. Through subsequent studies, Persistence was separated from Reward Dependence as a fourth dimension of temperament, and it implies a tendency towards continuing and persevering despite fatigue and lack of reward.

Recently, the model was extended by including three character dimensions in order to be more comprehensive and to improve the assessment of personality disorders (Cloninger, Svrakic & Przybeck, 1993). The three character dimensions are Self-directedness, Cooperativeness, and Self-transcendence, which reflect individual differences in goals, values, and self-conscious emotions. These character dimensions are supposed to be influenced by social learning and are hypothesized to be less developed in immature personality and in personality disorders. Self-directedness corresponds to self-determination and 'willpower', to self esteem, and to the ability of an individual to control, regulate and adapt his behavior in accord with personal goals and values. Cooperativeness refers to the ability to identify empathically with other individuals and, thus, establish purposeful relationships. Self-transcendence refers to the awareness that all beings, including the self, are integral participants in the evolution of the universe as a whole.

Cloninger's psychobiological model of personality has been operationalized through the Temperament and Character Inventory (TCI). The TCI is a self-report inventory having 240 items in a true-false format. Its psychometric properties have been established separately for versions of several languages. The use of The TCI in different topics of research and practice has increased internationally during the last 15 years.

Based on Cloninger's psychobiological model of personality, the temperament dimension Harm Avoidance and the character dimension Self-directedness were

consistently found related with depression or depressive mood in clinical (Brown et al., 1992; Joffe et al., 1993; Richter, Eisemann & Richter, 2000; Richter, Polak & Eisemann, 2003; Svrakic, Przybeck & Cloninger, 1992) and nonclinical samples (Peirson & Heuchert, 2001; Richter, Eisemann & Richter, 2000). High scores on Harm Avoidance seem to be general characteristics of various psychiatric disorders (Bullik et al., 1995; Fossati et al., 2001; Lyoo et al., 2001; Nylander et al., 1996).

The purpose of the present study was to explore the relations between depressive mood and anxiety and personality characteristics in the context of Cloninger's seven-factor psychobiological model of personality. More specifically, the present study investigated the relationship between the Temperament and Character Inventory and the Beck Depression Inventory and State Trait Anxiety Inventory.

Method

Participants

The sample of the study consisted of a sample of 241 working adolescents who have a risk developing depression and anxiety disorders. They were 81 females and 160 males with a mean age of 17.5, standard deviation 1.14, range 16-21. The majority of the sample had some level of formal education ranging from primary school to high school (secondary school, 88 %; high school, 9 %; primary school, 2 %).

Measures

The Temperament and Character Inventory (TCI). Inventory is a 240-item, true-false format, self-report test. It measures the four temperament dimensions and the three character dimensions based on Cloninger's psychobiological model of personality. The seven basic higher-order scales for temperament and character consists of 25 subscales for 12 temperament [Exploratory excitability (NS1), Impulsiveness (NS2), Extravagance (NS3), Disorderliness (NS4), Worry and pessimism (HA1), Fear of uncertainty (HA2), Shyness (HA3), Fatigability (HA4), Sentimentality (RD1), Attachment (RD3), Dependence (RD4), Persistence (PER)] and 13 character [Responsibility (SD1), Purposefulness (SD2), Resourcefulness (SD3), Self-acceptance (SD4), Congruent second nature (SD5), Social acceptance (CO1), Empathy (CO2), Helpfulness (CO3), Compassion (CO4), Principled (CO5), Self-forgetfulness (ST1), Transpersonal identification (ST2), Spiritual acceptance (ST3)] traits. The scale scores were obtained by adding the subscale scores under each scale. Empirical data supporting its psychometric properties and clinical applications are reported by Arkar and his co-workers (2005) in Turkey.

Beck Depression Inventory. BDI is a 21-item self report measure to assess the severity of depression. Responses are rated from 0-3, with 3 representing greatest intensity. The BDI has become one of the most widely used instruments for evaluating the severity of depressive symptoms in psychiatric patients and in normal populations. In Turkish populations the reliability of the BDI has been studied by Tegin (1987) and its validity, by Aydın and Demir (1989) and by Hisli (1988; 1989). Recently, Arkar and Şafak (2004) investigated its underlying factor structure in a sample of 354 psychiatric patients. They suggested a two-factor solution with a first factor assessing cognitive symptoms (twelve items) and a second factor for somatic-affective symptoms (nine items). The two factors accounted for 42.6 % of the total variance in the sample. In their study, they described reliability for the total BDI score of 0.90, for the cognitive factor 0.87, and for the somatic-affective factor 0.76.

State Trait Anxiety Inventory. The STAI is a 40-item self-report instrument (20-item for state anxiety and 20-item for trait anxiety) used to assess the severity of anxiety. Öner and LeCompte (1983) have reported reliability and validity studies.

Procedure

The Temperament and Character Inventory, the Beck Depression Inventory, and the State Trait Anxiety Inventory were administered individually to the subjects and the scales were randomized for each subject to eliminate a possible order effect. Each scale had the necessary instructions. However, the subjects were helped in filling out the inventory when it was necessary. The first page of the questionnaire included a general introduction to the study, the name and address of the investigators, and information for the subjects to the effect that participation was on a volunteer basis. This page also included the questions on demographic characteristics.

As statistical analyses, Pearson correlation coefficients were calculated between the TCI seven scales and 25 subscales and the BDI total score, cognitive dimension score, and somatic-affective dimension score and The STAI state score and trait score. To identify the predictor variables of depression and anxiety the standard multiple regression analysis was performed. Using LISREL, relationships were examined between personality dimensions, depression, a latent variable with two indicators (cognitive and somatic-affective) and anxiety, a latent variable with two indicators (state and trait).

Results

The mean and standard deviations Temperament and Character Inventory scale and subscale scores, Beck Depression Inventory total, cognitive dimension and so-

matic-affective dimension scores, and State Trait Anxiety Inventory scores of the total sample are presented in Table 1.

Correlations with the TCI and the BDI and the STAI

In order to see the relationship between depressive affect and anxiety and temperament and character, Pearson correlations between Temperament and Character Inventory scale and subscale scores and Beck Depression Inventory total, cognitive dimension and somatic-affective dimension scores, and State Trait Anxiety Inventory scores were calculated (Table 2 and 3). The BDI total score were significantly and positively with Harm Avoidance ($r = .44$) and with Self-Transcendence ($r = .17$) and negatively with Self-Directedness ($r = -.40$, $p < .001$). Similar correlations were also obtained in the BDI cognitive dimension. The BDI somatic-affective dimension correlated significantly with Harm Avoidance ($r = .34$) and Self-Directedness ($r = -.27$) and did not correlated with Self-Transcendence.

On the subscale level, the BDI total score showed the highest correlations with the two Harm Avoidance subscales [Anticipatory worry (HA1), $r = .46$, Fatigability (HA4), $r = .35$] and Responsibility (SD1, $r = -.36$). Purposefulness (SD2, $r = -.29$), Shyness (HA3, $r = .23$), Exploratory Excitability (NS1, $r = -.18$), Attachment (RD3, ($r = -.17$), Congruent Second Nature (SD5, $r = -.17$), Self-forgetfulness (ST1, $r = .17$), Fear of Uncertainty (HA2, $r = .17$), and Spiritual Acceptance (ST3, $r = .13$) subscales were other subscales which were consistently correlated with the BDI total score. Similar correlational pattern was also obtained in the BDI cognitive dimension. Resourcefulness (SD3, $r = -.13$) was correlated only with the BDI somatic-affective dimension but not with cognitive dimension. Four subscales [Self-forgetfulness (ST1), $r = .21$; Fear of Uncertainty (HA2), $r = .17$; Congruent Second Nature (SD5), $r = -.17$; Spiritual Acceptance (ST3), $r = .15$] were correlated only with the BDI cognitive dimension but not with somatic-affective dimension.

The STAI state score were significantly and positively with Harm Avoidance ($r = .40$) and negatively with Self-Directedness ($r = -.32$). The STAI trait score were significantly and positively with Harm Avoidance ($r = .57$) and with Self-Transcendence ($r = .27$) and negatively with Self-Directedness ($r = -.40$). On the subscale level, the STAI state score showed the highest correlations with the two Harm Avoidance subscales [Anticipatory worry (HA1), $r = .53$, Fatigability (HA4), $r = .44$] and Responsibility (SD1, $r = -.36$). The STAI trait score showed the highest correlations with the two Harm Avoidance subscales [Anticipatory worry (HA1), $r = .41$; Fatigability (HA4), $r = .36$] and Responsibility (SD1, $r = -.29$). Seven subscales [Fear of Uncertainty

(HA2), $r = .27$; Self-forgetfulness (ST1), $r = .24$; Self-acceptance (SD4), $r = -.21$; Spiritual Acceptance (ST3), $r = .20$; Transpersonal Identification (ST2), $r = .17$; Sentimentality (RDB1), $r = .15$; Principled (CO5), $r = .13$] were correlated only with the state score but not with trait score. No subscale was correlated only with the trait score but not with state score.

Regression Analysis

To identify the predictor variables of depression and anxiety the standard multiple regression analysis was performed. The variables entered in the multiple regression analysis as predictors were four temperaments (Novelty Seeking, Harm Avoidance, Reward Dependence, and Persistence) and three characters (Self-directedness, Cooperativeness, and Self-transcendence) of the TCI. Data about significant predictor are presented in Table 4.

Temperament dimension Harm Avoidance and character dimension Self-directedness predicted cognitive dimension of depression. That is, higher levels of harm avoidance and lower levels of self-directedness related to higher cognitive depression. The two variables explained 24 % of the total variance. Temperament dimensions Harm Avoidance, Reward Dependence, and Persistence and character dimension Self-directedness predicted somatic-affective dimension of depression. That is, higher levels of harm avoidance and persistence and lower levels of self-directedness and reward dependence related to higher somatic-affective depression. The four variables explained 18 % of the total variance. Temperament dimension Harm Avoidance and character dimension Self-directedness predicted state anxiety. That is, higher levels of harm avoidance and lower levels of self-directedness related to higher state anxiety. The two variables explained 20 % of the total variance. Temperament dimension Harm Avoidance and character dimensions Self-directedness and Self-transcendence predicted trait anxiety. That is, higher levels of harm avoidance self-transcendence and lower levels of self-directedness related to higher trait anxiety. The three variables explained 40 % of the total variance.

Structural Equation Analysis

Using LISREL, relationships were examined between personality dimensions, depression, a latent variable with two indicators (cognitive and somatic-affective) and anxiety, a latent variable with two indicators (state and trait).

Results of the analysis [$\chi^2(37, N = 241) = 84.50$, $p < .0001$, RMSEA = 0.07, GFI = 0.93, AGFI = 0.92, CFI = 0.91] showed that depression was predicted by harm avoidance positively (standardized coefficient = 0.45, $t = 6.67$) and self-directedness negatively (standardized

coefficient = -0.19, $t = -2.73$). Anxiety was predicted by harm avoidance (standardized coefficient = 0.57, $t = 9.49$) and self-transcendence (standardized coefficient = 0.14, $t = 2.29$) positively and self-directedness negatively (standardized coefficient = -0.22, $t = -3.47$; see Figure 1). That is, the higher harm avoidance, the lower self-directedness was the higher depression. Similarly, the higher harm avoidance and self-transcendence, the lower self-directedness was the higher anxiety.

Discussion

The aim of the present investigation was the exploration of the relations between depressive mood and anxiety and personality characteristics. Various facets of depressive mood in terms of cognitive and somatic-affective symptoms were considered by means of Beck Depression Inventory factors. Various facets of anxiety in terms of state and trait symptoms were considered by means of State Trait Anxiety Inventory factors.

As founded in several investigations (Brown et al., 1992; Joffe et al., 1993; Peirson & Heuchert, 2001; Richter, Eisemann & Richter, 2000; Richter, Polak & Eisemann, 2003; Svračić, Przybeck & Cloninger, 1992), it was founded also in this study that Harm Avoidance and Self-Directedness at the dimensional and at the subscale level significantly related with the severity of depressive mood and anxiety.

These results indicate the importance of these personality characteristics. High "Self-Directedness" (responsibility, purposefulness, resourcefulness, and congruent second nature), high "Cooperativeness" (social acceptance, empathy, helpfulness, compassion, and pure hearted principles), and low "Harm Avoidance" (anticipatory worry and pessimism, fear of uncertainty, shyness with strangers, and fatigability and asthenia) are probably protective factors against the development of depressive mood or a depressive disorder. The combination of low "Self-Directedness" and "Cooperativeness" with high "Harm Avoidance" makes the individual vulnerable to develop a depressive mood.

Novelty Seeking, Reward Dependence, Persistence, and Self-Transcendence were not correlated with the BDI. These personality dimensions were not influenced by mood. With not related at dimensional level, the two subscales of Novelty Seeking; Exploratory Excitability (NS1) correlated in negative direction and Impulsiveness (NS2) correlated in positive direction with mood.

The differentiation of depressive mood into cognitive and somatic-affective symptoms showed that cognitive facet is more related with personality characteristics than somatic-affective facet. The most strong correlation obtained was between BDI Cognitive and Self-Directedness ($r = -.48$). It seems reasonable that Self-Directedness is significantly cognitive by nature.